

FORTSATT STÖD FÖR MER VINDKRAFT

PER HEDBERG

Sveriges el-försörjning ombesörjes av i huvudsak två energikällor, vattenkraft och kärnkraft. I det här sammanhanget spelar fortfarande vindkraften en mycket liten roll. Under senare år har emellertid en snabb och omfattande utbyggnad av vindkraften ägt rum. Bara sedan 2010 har elproduktionen från vindkraft ökat från 3,5 TWh till drygt 7 TWh 2012. Och den kraftiga satsningen på vindkraft fortsätter (Svensk energi 2013). Målsättning är att vindkraften 2020 skall bidra med 30 TWh till elförsörjningen (Regeringen 2009). Från dags dato skall det alltså till de 7 TWh som vindkraften står för redan idag tillföras ytterligare 23 TWh inom en period om 7 år. Vindkraftsutbyggnaden kommer således inte bara att fortsätta utan också att intensifieras.

I syfte att följa den svenska energiopinionen har vi sedan 1999 inom ramen för forskningsprojektet *Energiopinionen i Sverige* ställt frågor i de nationella SOM-undersökningarna om vilka energislag vi bör satsa mer eller mindre på i Sverige. Bland de energislag vi frågar om återfinns bland annat vindkraft.¹ I det följande söker vi svaret på frågan vilket stöd utbyggnaden av vindkraften har hos svenska folket.

Mer sol, vind och vågor

Frågeställningen om vilka energikällor vi skall satsa på i framtiden och vilka vi skall avstå ifrån ger oss en bild av vilka energikällor som svenska folket önskar se i vårt sammansatta energisystem. Det ger oss också en bild av vilka enskilda energikällor man vill satsa mer eller mindre på i framtiden. Frågan om hur mycket vi skall satsa på olika energikällor har ställts i de nationella SOM-undersökningarna varje år sedan starten 1999 och lyder: ”Hur mycket bör vi i Sverige satsa på nedanstående energikällor under de närmaste 5-10 åren?” Svartalternativen är: ”satsa mer än idag”; ”satsa ungefär som idag”; ”satsa mindre än idag”; ”helt avstå från energikällan” och ”ingen uppfattning”.

Ända sedan starten har två energikällor dominerat som de mest populära. Enligt svenska folket har det varit solenergi och vindkraft – i nämnd ordning – som vi skall satsa mer på i framtiden. Vid varje undersökningstillfälle 1999-2012 har en bred majoritet bland svenska folket förordat att vi skall satsa mer på solenergi och vindkraft. I tabell 1 redovisas andelen som vill satsa mer på olika energikällor.

Tabell 1 Andel som vill satsa mer på olika energikällor 1999-2012 (procent)

fråga: "Hur mycket bör vi i Sverige satsa på nedanstående energikällor under de närmaste 5-10 åren?"

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Solenergi	77	77	75	77	75	79	78	83	--	--	83	81	--	81
Vindkraft	74	72	71	68	64	73	72	77	79	80	74	66	70	66
Vågkraft	--	--	--	--	--	--	--	52	54	57	59	58	60	58
Vattenkraft	41	39	40	44	44	47	47	48	49	47	47	45	46	43
Biobränslen	--	44	46	45	44	45	54	57	55	39	43	46	48	42
Fossil/Naturgas	21	30	31	32	30	30	33	28	--	--	20	--	22	20
Kärnkraft	9	11	11	12	16	14	15	18	17	19	16	19	12	14
Olja	2	2	2	2	2	2	2	2	2	--	1	2	--	2
Kol	1	2	2	2	2	2	3	3	--	--	2	--	2	--

Kommentar: Svartalternativen är "satsa mer än idag", "satsa ungefär som idag", "satsa mindre än idag", "helt avstå från energikällan" och "ingen åsikt". Procentbasen är beräknad bland dem som besvarat frågan. För ytterligare detaljer se Hedberg och Holmberg 2013a och Hedberg och Holmberg 2013b.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen

Resultaten visar tydliga skillnader ifråga om vilka energikällor svenska folket vill satsa mer på. I botten återfinns fossila energikällor och kärnkraft. Kol och olja intar de absoluta bottenplatserna. Sedan 1999 har det endast varit några enstaka procent som önskat att det satsas mer på någon av dessa två energikällor. I SOM-undersökningen 2012 är det 2 procent som vill satsa mer på olja och i den senaste mätningen om kol i SOM-undersökningen 2011 var motsvarande siffra också 2 procent. Under början av 2000-talet var det en knapp tredjedel av befolkningen som ville satsa mer på fossil-/naturgas. Vid senare mättillfällen har den andelen sjunkit till ungefär en femtedel. I SOM-undersökningen 2012 var siffran 20 procent.

Stödet för en ökad satsning på kärnkraft steg åren 1999 till 2010 med 10 procentenheter, från 9 procent till 19 procent. Efter tsunamin i Japan 2011 och konsekvenserna i Fukushima sjönk stödet till 12 procent. I den senaste mätningen 2012 är det 14 procent som vill satsa mer på kärnkraft (se Sören Holmbergs kapitel om kärnkraftsopinionen i denna volym).²

I svenska folkets rangordning av energikällor intar vattenkraft och biobränslen en mitten position. Stödet för en ökad satsning på vattenkraft har legat förhållandevis stabilt, med en variation mellan 39 procent 2000 och 49 procent 2007. I SOM-undersökningen 2012 är siffran 43 procent. Stödet för biobränslen ökade från 44 procent år 2000 till 57/55 procent 2006/2007. I mätningarna sedan 2008 är stödet

för biobränslen något svagare. I den senaste mätningen är det 42 procent som ville satsa mer på biobränslen.

Men det är alltså de förnybara energikällorna – sol, vind och vågor – som svenska folket vill satsa mer på. Och solenergi är fortsatt den allra populäraste energikällan. Under hela mätserien är det cirka 80 procent av befolkningen som vill satsa mer på solenergi. Toppnoteringarna med 83 procent återfinns åren 2006 och 2009. I den senaste undersökningen 2012 är det 81 procent som ville se en utökad satsning på solenergi. Vindkraften hade sina toppnoteringar under åren 2007 och 2008 med 79 respektive 80 procent. Därefter har stödet falnat något. I de tre senaste SOM-undersökningarna är det 66, 70 respektive 66 som vill se en ökad satsning på vindkraft.³ Frågan om vågkraft började ställas först 2006. Då var stödet för en ökad satsning 52 procent. Fram till 2009 växte stödet något och har därefter legat på cirka 60 procent. I 2012 års undersökning är stödet för vågkraften 58 procent. När det gäller vågkraften återfinns vi den största andelen som svarar att de inte har någon uppfattning. Under de tre första åren frågan ställdes uppgav drygt 30 procent att de saknade uppfattning. I den senaste undersökningen 2012 är det fortfarande en stor andel som inte har någon uppfattning om vågkraften, men siffran har sjunkit till 23 procent.⁴

I det föregående har vi redovisat vilka energikällor svenska folket vill satsa mer på, men är bilden lika entydig om vilka energikällor vi skall satsa mindre på eller helt avstå ifrån? I tabell 2 redovisas andelen för dessa båda svarsalternativ sammanslagna från 1999 till 2012. I tabell 1 presenterades en popularitetsliga, i tabell 2 redovisas istället en impopularitetsliga för de olika energislagen.

Tabell 2 Andel som vill satsa mindre på eller helt avstå från olika energikällor 1999-2012 (procent)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Kol	73	76	76	74	73	77	75	77	--	--	80	--	78	--
Olja	66	68	68	66	65	73	72	78	78	--	80	78	--	72
Kärnkraft	46	49	47	45	39	43	39	40	43	42	42	41	50	48
Fossil/Naturgas	22	21	20	17	19	21	19	25	--	--	31	--	30	33
Biobränslen	--	13	10	9	10	11	7	7	7	12	10	12	10	11
Vindkraft	4	6	7	7	7	5	5	5	4	3	5	8	6	9
Vattenkraft	7	7	8	5	5	6	5	6	5	6	6	5	5	6
Vågkraft	--	--	--	--	--	--	--	6	3	2	4	4	4	5
Solenergi	3	3	4	3	2	3	3	1	--	--	2	2	--	2

Kommentar: För frågeformulering och svarsalternativ se tabell 1. För ytterligare detaljer se Hedberg och Holmberg 2013a och Hedberg och Holmberg 2013b.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen

Resultaten visar att svenska folket vill ha ett energisystem med mindre inslag av olja och kol. Andelen som vill ha mindre av kol har legat mellan 73 och 80 procent sedan 1999. I den senaste mätningen 2011 är det 78 procent som vill satsa mindre på eller helt avstå från kol som energikälla. Olja var inte fullt så impopulär under början av mätserien som den blivit under senare år. Innan 2003 låg satsa mindre-/avstå-siffrorna mellan 65 och 68 procent, åren därefter ligger de över 70 procent. I 2012 års undersökning är det 72 procent som ville se mindre av olja som energikälla. Lika populära som sol- och vindkraft har varit genom åren, lika impopulära har kol och olja varit.

Andelen som vill satsa mindre på kärnkraft eller helt avstå ifrån den har varierat mellan 39 och 50 procent. De lägsta siffrorna återfinns under åren 2003-2010 då de låg mellan 39 och 43 procent. Som en följd av Fukushima-olyckan ökade andelen som ville satsa mindre på kärnkraften eller avstå från den till 50 procent 2011 och 48 procent 2012. Fossil- och naturgasens popularitet har minskat och dess impopularitet ökat. Mellan 1999 och 2005 låg impopularitetssiffrorna på omkring 20 procent. Sedan 2009 ligger de på 30 procent och däröver. I SOM-undersökningen 2012 är det 33 procent som anser att vi bör satsa mindre på eller avstå ifrån fossil- och naturgas. De som vill se en minskad satsning på biobränslen, vindkraft, vattenkraft, vågkraft och solenergi utgör en liten andel av svenska folket och har så gjort sedan 1999. I SOM-undersökningen 2012 är det 11 procent som vill satsa mindre på biobränslen eller helt avstå från dem. Motsvarande siffra för vindkraften är 9 procent, för vattenkraften 6 procent, för vågkraften 5 procent och för solenergi 2 procent.⁵

Starkt stöd för vindkraft i alla grupper

Vindkraften expanderar alltså i Sverige och vi har sett att en bred majoritet i den svenska befolkningen har stött den hittillsvarande utbyggnaden – och fortsätter att göra det. Dock kan vi ana att stödet minskar något. I SOM-undersökningen 2012 är det 66 procent som vill satsa mer på vindkraften. Hur ser stödet ut för en ökad satsning på vindkraften i olika sociala och politiska grupper? Finns det grupper där stödet för en utbyggnad är betydligt mindre än i andra? I tabell 3 redovisas hur stödet för vindkraften ser ut bland män och kvinnor, i olika ålders- och utbildningsgrupper, efter bostadsort och bland personer med olika ideologisk och partipolitisk hemvist under hela perioden 1999-2012.

Tabell 3 Andel positiva till att satsa mer på vindkraft efter social och politisk grupp tillhörighet 1999-2012 (procent)

	99	00	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
<i>Kön</i>														
Man	72	71	70	65	63	72	71	76	79	81	72	64	69	64
Kvinna	75	73	73	70	65	73	73	79	80	79	76	67	71	68
<i>Alder</i>														
16-30	69	75	69	67	62	70	69	70	78	76	73	65	69	64
31-60	76	73	77	70	70	79	75	81	83	84	79	71	73	70
61-85	72	68	63	62	54	63	68	74	75	76	66	57	66	61
<i>Utbildning</i>														
Grundnivå/obligatorisk	71	71	67	67	59	66	67	74	74	75	67	57	69	58
Mellannivå	74	73	71	68	64	75	72	76	79	79	71	67	69	67
Universitet/högskola	74	72	77	68	71	76	76	82	84	85	80	70	74	69
<i>Bostadsort</i>														
Ren landsbygd	80	83	80	72	73	81	77	83	83	83	72	68	75	64
Mindre tätort	77	72	71	70	62	74	74	77	79	78	72	60	67	64
Stad, större tätort	70	70	70	67	63	69	72	77	79	80	75	66	71	67
De tre storstäderna	74	65	69	65	61	76	64	72	81	81	76	70	69	69
<i>Partisynpati</i>														
V	86	81	85	80	75	82	74	82	88	86	82	84	69	85
S	72	72	70	66	62	70	73	78	78	81	76	62	71	70
MP	87	84	87	86	77	92	90	89	94	88	79	84	86	78
C	80	90	80	79	76	82	82	89	85	93	79	71	82	64
FP	84	81	78	70	63	69	72	67	81	77	78	64	67	59
KD	72	69	72	70	66	68	68	83	80	77	77	71	64	71
M	63	59	62	48	54	65	67	70	78	77	68	62	67	60
SD	--	--	--	--	--	--	--	68	68	68	66	51	65	56
Annat parti	72	86	73	64	67	75	61	72	74	73	78	60	58	71
<i>Vänster-höger dimension</i>														
Klart till vänster	87	81	76	75	79	83	77	84	86	83	82	77	82	78
Något till vänster	77	79	79	74	69	80	79	85	83	86	80	70	71	73
Varken eller	72	73	69	65	63	69	70	73	77	79	70	64	66	63
Något till höger	71	68	69	64	59	71	72	77	80	78	74	66	72	64
Klart till höger	61	54	63	56	57	63	59	68	75	72	66	57	63	55
<i>Politiskt intresse</i>														
Mycket intresserad	75	68	68	68	70	72	77	80	82	80	75	66	75	67
Ganska intresserad	76	73	75	67	65	76	74	80	82	83	76	67	72	66
Inte särskilt intr.	73	74	70	71	64	71	71	75	78	76	75	66	69	67
Inte alls intresserad	57	64	61	57	49	66	61	58	69	75	64	55	61	58
<i>Kärnkraftsåsikt</i>														
Avveckla kärnkraften	84	87	84	81	83	86	88	88	91	86	85	81	83	75
Använd kärnkraften	63	59	64	59	56	67	66	74	76	79	72	60	65	58
Samtliga	74	72	71	68	64	73	72	77	79	80	74	66	70	66

Kommentar: För frågeformulering, se tabell 1. Personer som inte besvarat frågan ingår ej i procentbasen. När det gäller frågan om kärnkraftsåsikt skiljer sig frågeformuleringen år 2000 - 2004 något åt från formuleringen åren 1996-1999. Svarsalternativet "avveckla kärnkraften senast till år 2010" ändrades 2005 till "avveckla kärnkraften snarast". I 2010 års SOM-undersökning introducerades en ny fråga om kärnkraften. I tabellen används den nya frågan för kärnkraftsåsikt i 2012 års undersökning. För formulering och svarsalternativ se Sören Holmbergs kapitel om kärnkraftsopinionen.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen

Huvudresultatet när det gäller olika sociala grupper är att åsiktskillnaderna mellan dem är små och att vi i samtliga grupper finner en majoritet som vill satsa mer på vindkraft. Så har det varit vid varje mättillfälle sedan 1999. Social grupptillhörighet har endast marginell betydelse för åsiktsstrukturering i frågan om hur mycket vi bör satsa på vindkraft. När det gäller resultaten för 2012 års undersökning återfinns vi de mycket svaga mönster vi har sett vid tidigare undersökningar.⁶ Kvinnor är något mer positiva till att satsa mer på vindkraft jämfört med män, åldersgruppen 31-60 år är något mer positiva jämfört med yngre och äldre och högutbildade är något mer positiva jämfört med låg- och medelutbildade.

När det gäller bostadsort är det personer boende på ren landsbygd som var mest positiva till att satsa mer på vindkraft under åren 1999-2006. Men i senare undersökningar har förhållandena jämnats ut. I SOM-undersökningen 2012 är det personer som bor i de tre storstäderna som är något mer positiva jämfört med personer boende på ren landsbygd, i tätorter och boende i städer. Det bör dock poängteras att skillnaderna är små. Vi kan också konstatera att det minskade stödet till vindkraftsutbyggnaden som vi såg bland samtliga svarspersoner mellan 2011 och 2012 års mätningar (minus 4 procentenheter) också slår igenom i samtliga sociala grupper, dock med ett undantag och det är bland storstadsbor. Där ligger stödet kvar på samma nivå som 2011. Störst har tillbakagången varit bland lågutbildade och boende på ren landsbygd, -11 procentenheter.

Även när vi studerar de politiska faktorerna finner vi att en majoritet i samtliga grupper är för en ökad satsning på vindkraften vid varje mättillfälle sedan 1999. Det finns dock två undantag, dels bland moderata partisympatisörer 2002 då endast 48 procent ville satsa mer och dels bland politiskt ointresserade 2003 då 49 procent var positiva till att satsa mer på vindkraft. I varje annan grupp och vid varje annat mättillfälle har det varit mer än 50 procent som är positiva till att satsa mer på vindkraft. Resultaten i tabell 3 visar att sambanden mellan åsikter om vindkraftsutbyggnaden och politiska bakgrundsfaktorer är något starkare i jämförelse med de sociala bakgrundsfaktorerna. Ideologiskt finner vi att personer som placerar sig till vänster är mer positiva till en ökad satsning på vindkraft jämfört med personer som placerar sig i mitten eller något till höger. De minst positiva återfinns längst ut på högerkanten på den ideologiska vänster-höger skalan. Resultaten från SOM-undersökningen 2012 visar att bland personer som placerar sig klart till vänster vill 78 procent satsa mer på vindkraft. Motsvarande siffra bland dem som placerar sig klart till höger är 55 procent.

När det gäller partisympati är det generella mönstret sedan 1999 att vänsterpartister, miljöpartister och centerpartister är mest positiva till en ökad satsning på vindkraft. De minst positiva återfinns bland moderata sympatisörer och sedan 2006 bland sympatisörer till Sverigedemokraterna. Resultaten för 2012 års SOM-undersökning visar att det starkaste stödet för en ökad satsning på vindkraft återfinns bland Vänsterpartiets och Miljöpartiets sympatisörer, 85 respektive 76 procent. Bland Sverigedemokraternas och Moderaternas sympatisörer är stödet svagare, 56 respektive

60 procent.⁷ Politiskt intresse är en faktor som påverkar inställningen till att satsa på vindkraft, så tillvida att personer som inte är intresserade av politik också är något mindre intresserade av att satsa mer på vindkraft än övriga. I den senaste mätningen är stödet för en ökad vindkraftsatsning 58 procent bland ointresserade och 66-67 procent bland övriga.⁸

Snart mätt på vindkraft?

Frågeställningen om hur mycket vi skall satsa på vindkraft visar naturligtvis till en stor del vilken inställning svarspersonen har till energikällan. Men förutom det rena attitydinslaget innehåller frågan även en aspekt av verklighetsbedömning där det handlar om att göra överväganden av redan tillgängliga resurser och behovet av ytterligare utbyggnad. Det handlar om att besvara frågorna om hur mycket vi har, hur mycket vi behöver och vilken inställning man har till energikällan. Som ett rent mått på attityd till vindkraft kan vi anta att frågan blir sämre ju mer energikällan byggs ut. Då de framtida målen för vindkraftens utbyggnad eventuellt har uppfyllts är det inte särskilt troligt att det starka stöd vi hittills har sett för en utökad satsning på vindkraften fortsätter att ligga kvar på samma höga nivå. Frågekomponenterna om hur mycket vi har och hur mycket vi behöver kommer nå en ”mättnadsnivå” och vi kommer se ett minskat stöd för ytterligare utbyggnad. Vi har det vi behöver, och behöver inte mer.⁹ Men därmed inte sagt att inställningen till vindkraften som energikälla blir mer negativ. Det är fullt rimligt att vara positivt inställd till vindkraft som energikälla men samtidigt mena att ytterligare utbyggnad inte behövs.

Tabell 4 *Inställning till vindkraft, vattenkraft och kärnkraft (procent)*

	Vindkraft	Vattenkraft	Kärnkraft
Mycket positiv	57	55	12
Ganska positiv	27	31	22
Varken eller positiv eller negativ	7	8	24
Ganska negativ	4	2	20
Mycket negativ	2	0	18
Ingen uppfattning	3	4	4
Summa procent	100	100	100
Antal svarspersoner	1459	1460	1452
Övervikt positiv	+78	+84	-4

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2012

För att skilja ut den attitydmässiga komponenten i frågan om hur mycket som bör satsas på vindkraft i framtiden ställer vi i SOM-undersökningen 2012 för första gången en ren attitydfråga om vilken inställning svenska folket har till vindkraft som energikälla och även till vattenkraft och kärnkraft. Frågan lyder: ”*Allmänt sett, vilken är din inställning till följande energikällor/vindkraft?*”. Svarsalternativen utgörs av en skala från 1 till 5 där 1 står för mycket positiv och 5 för mycket negativ, med ett inkluderande svarsalternativ för ingen uppfattning.

Resultaten i tabell 4 visar att det svenska folket är mycket positivt i sin inställning till vindkraft. 84 procent svarar att de är positiva till vindkraft som energikälla (57 procent mycket positiva och 27 procent ganska positiva), 7 procent är varken positiva eller negativa, 6 procent är negativa (4 procent ganska negativa och 2 procent mycket negativa) och 3 procent svarar att de inte har någon uppfattning. Ännu lite mer positiva är svenska folket till vattenkraft. Hela 86 procent svarar att de har en positiv inställning till vattenkraft (55 procent mycket positiva och 31 procent ganska positiva) 8 procent svarar varken eller och 2 procent att de är negativa till vattenkraft (2 procent ganska negativa och 0 procent mycket negativa). När det gäller kärnkraften är bilden en annan. Andelen positiva till kärnkraft är 34 procent (12 procent mycket positiva och 22 procent ganska positiva), andelen varken positiva eller negativa är 24 procent medan andelen negativa är 38 procent (20 procent ganska negativa och 18 procent mycket negativa). När det gäller vindkraft är det alltså 2012 84 procent som är positiva och 66 procent som vill satsa mer än idag. I frågan om vattenkraften är det 86 procent som är positiva och 43 procent som vill satsa mer och vad gäller kärnkraft är det 34 procent som är positiva och 14 procent som vill satsa mer.

Vattenkraften är en redan etablerad och väl utbyggd energikälla i Sverige. Vindkraften är en ny energikälla under stark expansion. Om vi utgår från om hur mycket vi skall satsa på olika energikällor är det rimligt att det skall vara en lägre andel som vill satsa mer på sådana energikällor som är etablerade jämfört med sådana som håller på att introduceras. Ju längre utbyggnaden går desto färre vill satsa mer. Med utbyggnaden följer en viss ”mättnadseffekt” för att satsa mer. Men för den sakens skull är det inte säkert att attityden till energikällan förändras. Inställningen till energikällan kan fortfarande vara positiv, fastän man inte vill se den ytterligare utbyggd. Sålunda är vårt antagande att vi bland positivt inställda bör finna en högre grad ”mättnadseffekt” på ytterligare satsning när det gäller den etablerade vattenkraften än när det gäller den expanderande vindkraften. I tabell 5 redovisas sambanden mellan attitydfrågorna och satsa-frågorna för de två energikällorna.

Tabell 5 Sambandet mellan en ren attitydfråga och frågorna om att satsa mer på vissa energislag (procent)

Fråga: "Allmänt sett, vilken är din inställning till följande energikällor?"

	Inställning till vindkraft		
	Positiv	Varken eller	Negativ
<i>Vindkraft</i>			
Satsa mer än idag	77	11	2
Satsa som idag	20	44	8
Satsa mindre än idag	1	27	60
Avstå från vindkraft	0	0	27
Ingen uppfattning	2	18	3
Summa procent	100	100	100
Antal svarspersoner	1212	108	64

	Inställning till vattenkraft		
	Positiv	Varken eller	Negativ
<i>Vattenkraft</i>			
Satsa mer än idag	49	6	3
Satsa som idag	46	53	11
Satsa mindre än idag	2	23	69
Avstå från vattenkraft	0	1	14
Ingen uppfattning	3	17	3
Summa procent	100	100	100
Antal svarspersoner	1230	119	35

Kommentar: Svarsalternativen är "mycket positiv", "ganska positiv", "varken positiv eller negativ", "ganska negativ", "mycket negativ" och "ingen uppfattning". I tabellen har de två positiva liksom de två negativa svarsalternativen slagits samman.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2012

Korrelationen mellan hur mycket vi bör satsa på de två energislagen och inställning till energislagen är som väntat hög, men den är betydligt högre för vindkraften (.72) än för vattenkraften (.48).¹⁰ Resultaten visar alltså föga överaskande att personer som är positiva vill satsa mer och att de som är negativa vill satsa mindre. Andelen som vill satsa mer på vindkraft bland personer som uppger sig vara positiva till vindkraft är 77 procent. Motsvarande siffra för vattenkraften är 49 procent. Men det finns en inte helt obetydlig grupp som är positiva till energikällorna utan att de vill se en ökad satsning på dem. För vindkraften är det bland vindkraftspositiva 21 procent som vill satsa ungefär som idag eller mindre än idag.¹¹ För vattenkraften är denna grupp större, hela 48 procent.

För vattenkraften finner vi alltså en högre grad av ”mättnadseffekt” när det gäller ytterligare satsningar än för vindkraften. Frågan är om de tendenser till ett något minskat stöd för att satsa mer på vindkraft som vi sett under senare år är början på en likartad ”mättnadseffekt” för vindkraften. En annan fråga är om svenska folkets positiva inställning till vindkraften kommer kvarstå i ett skede då den byggs ut och ytterligare expansion är att vänta. Svaret på dessa frågor hoppas vi kommande SOM-undersökningar kan ge.

Från fossilt till förnybart

Inledningsvis ställdes frågan om vilket stöd den omfattande utbyggnaden av vindkraften har bland svenska folket. Svaret som de nationella SOM-undersökningarna ger är att den allmänna inställningen till vindkraft är mycket positiv och att vindkraftssatsningen har ett brett stöd i folkopinionen. Resultaten visar att befolkningen önskar ett energisystem i Sverige med större inslag av solenergi, vindkraft och vågkraft och mindre av framförallt kol och olja. Viljan är att gå från fossila energikällor till förnybara och det visar sig finnas en fortsatt opinionspotential för vindkraften.

Noter

- ¹ Frågorna om svenska folkets inställning till olika energikällor ingår i forskningsprojektet ”Energiopinionen i Sverige” som sedan 1999 finansierats av Energi-myndigheten.
- ² I debatten om klimatförändringar diskuteras ofta för- och nackdelar med olika energikällor. Det handlar då om att komma ifrån energikällor baserade på fossila bränslen till förmån för förnybara energikällor. I det sammanhanget har även kärnkraften lyfts fram som ett alternativ till de fossila energikällorna. Oron för klimatförändringar har fått ett stort genomslag i den svenska opinionen. I 2012 års SOM-undersökning upplever 40 procent förändringar i jordens klimat som mycket oroande, 41 procent som oroande, 17 procent som inte särskilt oroande och 2 procent som inte alls oroande. Återfinns några skillnader mellan dem som är mycket oroade jämfört med dem som är lite eller inte alls oroade när det gäller vilka energikällor vi skall satsa på de närmaste 5 – 10 åren? Resultaten visar att de som är mycket oroade för klimatförändringar är mer benägna att satsa mer på förnybara energikällor jämfört med de som inte är oroade. Vad gäller vindkraften är andelen som vill satsa mer än idag 74 procent bland personer som är mycket oroade jämfört med 50 procent bland de som inte är oroade. Motsvarande siffor för solenergi är 89 jämfört med 68, för vågkraft 65 jämfört med 51 och för bio-bränslen 50 jämfört med 29. När det gäller vattenkraft återfinns inga skillnader mellan grupperna. Olja är ett energislag som ingen av grupperna vill satsa på i framtiden, endast 3 procent vill satsa mer än idag i båda grupperna. Däremot

återfinns en något större andel som helt vill avstå från olja som energikälla bland personer som är mycket oroad för klimatförändringar (24 procent) jämfört med dem som inte är oroad (13 procent). Kärnkraften verkar inte utgöra ett alternativ för de som är mycket oroad för klimatförändringarna. Bland dem är det endast 8 procent som vill satsa mer på kärnkraft och 58 procent som vill satsa mindre eller avstå från kärnkraften som energikälla. Bland personer som inte är oroad för klimatförändringarna är motsvarande siffror 25 respektive 28 procent.

- 3 Under åren 2008 till 2010 föll stödet för att satsa mer på vindkraften från 80 procent till 66 procent. I 2011 års undersökning ökade stödet något till 70 procent för att åter 2012 falla till 66 procent. Det ökade stödet 2011 kan ha med Fukushima-olyckan att göra. Stödet för kärnkraften minskade, vilket kan ha medfört att stödet för vindkraften ökade.
- 4 En undersökning beställd av Svensk energi och utförd av United Minds publicerades i Elmätaren i mars 2013 (Svensk energi 2013b). Frågeformuleringen är den samma som i SOM-undersökningen. Resultaten från undersökningen visar att andelen som vill satsa mer på solenergi är 78 procent, vindkraft 62 procent, vågkraft 62 procent, vattenkraft 44 procent, kärnkraft 24 procent och kolkraft 3 procent. Den största avvikelsen från resultatet i SOM-undersökningen utgörs av kärnkraften. Skillnaden mellan de båda undersökningarna är 12 procentenheter, i United Minds 24 procent jämfört med 14 procent i SOM-undersökningen 2012. I en annan undersökning gjord av CMA Research 2012 på uppdrag av elhandelsbolaget Bixia AB ställdes påståendet: ”Jag tycker att Sverige ska satsa mer på vindkraft”. I påståendet instämde 71 procent bland de svarande och 9 procent instämde inte.
- 5 Subtraherar vi popularitetssiffrorna (satsa mer än idag) med impopularitets-siffrorna (satsa mindre än idag/helt avstå från energikällan) i 2012 års SOM-undersökning hamnar fem energislag på plussidan och fyra energislag på minus-sidan: solenergi +79, vindkraft +57, vågkraft +53, vattenkraft +37, biobränslen + 31, fossil-/naturgas -13, kärnkraft -34, olja -70 och kol -76 (2011).
- 6 Det bör noteras att vid nedbrytningar i mindre grupper ligger ofta små förändringar mellan undersökningsåren inom felmarginalen.
- 7 Observera att vi har med urvalsundersökningar att göra och att enskilda resultat i tidsserierna kan var statistiskt osäkra. Det bör poängteras att antalet svarspersoner är litet när det gäller enskilda partier – undantaget Socialdemokraterna och Moderaterna. Därför bör variationer år för år tolkas med viss försiktighet. Ett exempel är resultatet för Centerpartiet 2012 som visar 64 procent, en nedgång med 18 procentenheter jämfört med året innan. Centerpartiet har inte vid något tillfälle sedan 1999 legat under 70 procent. I analysen 2012 ingår 56 center-

partister. Ett annat exempel är resultatet för sympatisörer till Vänsterpartiet och till KD i 2011 års undersökning. Bland samtliga svars personer ökade stödet för vindkraften från 66 procent 2010 till 70 procent 2011 för att återigen falla till 66 procent i 2012 års undersökning. Resultatet för Vänsterpartiet visar istället en nedgång från 84 procent till 69 procent mellan 2010 och 2011, för att återigen öka till 85 procent 2012. På motsvarande sätt visar resultatet 2011 en nedgång till 64 procent från 71 procent 2010 för att återigen öka till 71 procent 2012. Resultatet för Vänsterpartiet och KD 2011 är alltså ett annat exempel som bör tolkas med viss försiktighet.

- ⁸ Bland politiskt ointresserad är det en förhållandevis stor andel som inte har någon uppfattning om hur mycket vi i Sverige bör satsa på vindkraft. I SOM-undersökningen 2012 var andelen utan uppfattning 23 procent, vilket skall jämföras med 2 procent bland mycket intresserade och ganska intresserade respektive 6 procent bland inte särskilt intresserade.
- ⁹ Tidigare har vi visat att stödet för att satsa mer på vindkraft i kommuner där den expanderat som mest är lägre än bland svenska folket i sin helhet. För samtliga var stödet för en ökad satsning på vindkraft 74 procent 2009, 66 procent 2010 och 70 procent 2011. Motsvarande siffror i kommuner där vindkraften expanderat mest var 62 procent, 54 procent respektive 57 procent (Hedberg 2012).
- ¹⁰ Motsvarande korrelation för de två frågorna om kärnkraften är .83
- ¹¹ Det finns en liten grupp som både är negativa till vindkraft och vill se en mindre satsning på vindkraften än idag, alternativt helt avstå från den. Gruppen utgör 5 procent av de personer som uttryckt en åsikt i båda frågorna (73 personer). Resultaten visar att gruppen till 68 procent utgörs av män och att vi också finner en viss överrepresentation bland personer över 65 år, bland högutbildade och bland boende på landsbygd. Ideologiskt placerar sig personerna i gruppen längre till höger än befolkningen i sin helhet och partipolitiskt återfinns en överrepresentation bland sympatisörer till Moderaterna och Sverigedemokraterna. I denna kärngrupp av vindkraftsmotstånd sympatiserar 60 procent med Moderaterna och 12 procent med Sverigedemokraterna.

Referenser

- Bixia AB (2012). Attitydundersökning. Genomförd av CMA Research AB
- Hedberg, Per (2012). Svenska folkets åsikter om vindkraft. I Weibull, Lennart, Oscarsson, Henrik och Bergström, Annika (red). I skuggan av framtiden. Göteborg: SOM-institutet.
- Hedberg, Per och Holmberg, Sören (2013a). Åsikter om energi och kärnkraft. Göteborg: SOM-institutet.

- Hedberg, Per och Holmberg, Sören (2013b). Satsa mer på olika energikällor 1999-2012. Göteborg: SOM-institutet.
- Regeringen (2009). En sammanhållen klimat- och energipolitik – Energi. Regeringens proposition 2008/09:163
- Svensk energi (2013a). <http://www.svenskenergi.se/Elfakta/Elproduktion/Vindkraft/>
- Svensk energi (2013b). Elmätaren, mars 2013.